

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ БАЗОВИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

METHOD OF PROJECTS IN THE PROCESS OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS OF BASIC FACULTIES

Статтю присвячено розгляду методу проектів у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів базових факультетів. Звертається увага на те, що формування іншомовної комунікативної компетенції є головною метою навчання іноземної мови. Досягнення цієї мети здійснюється створенням інформаційно-освітнього середовища, сприятливого для оволодіння одиницями мови, основними видами мовленнєвої діяльності, країнознавчими та загальнокультурними знаннями, загальнонавчальними та спеціальними вміннями. У зв'язку з цим постає питання про проектування (метод проектів) як один із ефективних способів активізації студентів у процесі мовної підготовки. У статті представлено основні цілі проектно-методики, виокремлено види проектів, подано класифікацію, схарактеризовано очікуваний результат.

Ключові слова: проектна діяльність, іноземні студенти, мовна підготовка, професійно-пізнавальна діяльність, електронний ресурс.

Статья посвящена рассмотрению метода проектов в процессе формирования иноязычной коммуникативной компетенции иностранных студентов базовых факультетов. Обращается внимание на то, что формирование иноязычной коммуникативной компетенции является главной целью обучения иностранному языку. Достижение этой цели осуществляется созданием информационно-образовательной среды, благоприятной для овладения единицами языка, основными видами речевой деятель-

ности, страноведческими и общекультурными знаниями, общеучебными и специальными умениями. В связи с этим возникает вопрос о проектировании (методе проектов) как одном из эффективных способов активизации студентов в процессе языковой подготовки. В статье представлены основные цели проектной методики, выделены виды проектов, дана классификация, охарактеризован ожидаемый результат.

Ключевые слова: проектная деятельность, иностранные студенты, языковая подготовка, профессионально-познавательная деятельность, электронный ресурс.

The article is devoted to the consideration of project method in the process of formation of foreign language communicative competence of foreign students of basic faculties. An attention to the fact that the formation of foreign language communicative competence is the main goal of teaching a foreign language is drawn. Achieving this goal is carried out by creating an informational and educational environment conducive to mastering the language units, the main types of speech activity, regional geographic and general cultural knowledge, general educational and special skills. In this regard, the question of design (method of projects) arises as one of the effective ways to activate students in the process of language training. The main objectives of the project methodology are presented in the article, the types of projects are highlighted, the classification is given, the expected result is characterized.

Key words: project activity, foreign students, language training, professional and cognitive activity, electronic resource.

УДК 378.147.88

Семененко І.Є.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Система освіти постійно вдосконалюється завдяки науково-технічному прогресу і тим змінам, що відбуваються в суспільстві. Процес глобалізації, тобто всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації, охоплює всі сфери життя суспільства. Основними умовами ефективної взаємодії представників різних культур є взаєморозуміння, взаємоповага і терпиме ставлення до різних культур. На сучасному етапі розвитку суспільства процес міжкультурної комунікації набуває нових форм. У процесі взаємодії учасників міжкультурної комунікації широко використовуються різноманітні електронні засоби комунікації: електронна пошта, скайп, голосовий і відеозв'язок, соціальні сервіси Фейсбук, Твіттер, а також платформи для створення блогів тощо. Мовна освіта в епоху глобалізації має свої особливості та проблеми. Такими проблемами є вибір змісту та методики навчання.

Традиційна освіта трансформується і набуває нових форм. Отже, основні труднощі сучасної мовної освіти полягають у змісті, методах і засобах навчання. Категорії методики навчання іноземним мовам в інноваційному процесі суспільного життя також трансформуються, як і вся система освіти. Формування іншомовної комунікативної компетенції та її складових частин (мовної, мовленнєвої, соціокультурної, компенсаторної, навчально-пізнавальної) – головна мета навчання іноземної мови. Для досягнення цієї мети слід створити інформаційно-освітнє середовище, сприятливе для оволодіння одиницями мови, основними видами мовленнєвої діяльності (говорінням, аудіюванням, читанням і письмом), країнознавчими та загальнокультурними знаннями, загальнонавчальними та спеціальними вміннями. Інтенсифікація та модернізація освіти вимагає впровадження таких інноваційних технологій, які мають за мету виховання

творчої, інтелектуальної, професійної особистості. До таких інноваційних технологій належать: розвивальне навчання, проектування, проблемне навчання, диференційне навчання, тестова система, ігрове навчання, занурення в іншомовну культуру, навчання у співпраці, самовиховання й автономія, інтеграція, а також здоров'язберігаючі, дослідні, інформаційно-комунікативні й особистісно-орієнтовані технології. Одним із ефективних способів активізації студентів у процесі мовної підготовки виявляється проектування (метод проєктів), коли студент самостійно планує, створює, захищає свій проєкт, тобто інтегрується в процес комунікативної діяльності.

Мета статті – розглянути роль методу проєктів у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів базових факультетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях останніх років увага науковців зосереджена на проблемах підвищення ефективності навчального процесу завдяки його оптимізації, пошуку нових шляхів і засобів формування інтересу до навчання, застосування ефективних способів активізації пізнавальної діяльності, створення сприятливих умов для реалізації здібностей студентів за рахунок інноваційних технологій, які сприяють розвитку всього навчального процесу.

Існує безліч інноваційних моделей у галузі викладання іноземних мов, і до проблеми інноваційних технологій звертаються різні дослідники, серед яких Є.Г. Кашина, Л.С. Джуманова, М.О. Палагутіна, М.Н. Котунова, Л.П. Владимірова, І.С. Серповська, Є.С. Полат, М.Ю. Бухаркін, М.В. Моїсеєва, А.Є. Петров, Н.І. Смирнова. У своїх роботах вони розглядали проблему вибору інноваційних моделей, спрямованих на ефективний розвиток особистості в умовах сучасної швидкоплинної дійсності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, проблема формування іншомовної комунікативної компетенції засобами інноваційних технологій є дуже актуальною в педагогічному аспекті. Водночас вона є недостатньо дослідженою у плані мовної підготовки іноземних студентів.

Виклад основного матеріалу. Підготовка до реального міжкультурного спілкування визначає головну мету навчання іноземної мови. Досягати цієї мети можливо завдяки створенню освітнього середовища, безпосередньо пов'язаного з інноваційними процесами, що відбуваються в світі, в суспільстві. Основне призначення сучасних комунікативних технологій – оптимізувати взаємодію та взаєморозуміння в людському суспільстві [1].

Звісно, сучасна освітня система дає можливість педагогу використовувати в своїй діяльності принцип варіативності. Викладачеві надана зна-

чна свобода дій, куди входить і свобода вибору тих чи інших інноваційних технологій, що сприяють розвитку всього освітнього процесу [4].

За М.О. Палагутіною, навчальний проєкт – це комплекс пошукових, дослідницьких, розрахункових, графічних та інших видів роботи, які виконуються студентами самостійно з метою практичного або теоретичного рішення значущої проблеми. Можемо виділити основні цілі проєктної методики: самовираження і самовдосконалення особистості, підвищення мотивації навчання, формування пізнавального інтересу; реалізацію на практиці набутих умінь і навичок, розвиток мовлення, вміння грамотно й аргументовано презентувати досліджуваний матеріал, вести дискусійну полеміку; продемонструвати рівень культури, освіченості, соціальної зрілості.

Можна виокремити такі види проєктів: рольові ігри, драматизації, інсценування; дослідні (країнознавство, узагальнення наукових знань, історичні, екологічні тощо); творчі; мультимедійні презентації. Проєктний метод допомагає розвивати мовні та інтелектуальні здібності, стійкий інтерес до вивчення мови, потребу в самоосвіті. Передбачається досягнення комунікативної компетенції, тобто певного рівня мовних, країнознавчих, соціокультурних знань, комунікативних умінь і мовних навичок, що дозволяють здійснювати іншомовне спілкування. Реалізація методу проєктів на практиці веде до зміни позиції викладача. З носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності. У сучасному розумінні навчальний проєкт – це інтегрований дидактичний засіб розвитку, навчання і виховання, який дозволяє виробляти і розвивати такі специфічні вміння і навички, як проблематизація; планування; самоаналіз і рефлексія; презентація; дослідницька робота [5]. Використання проєктної методики виявляється складовою частиною гуманізації освітнього процесу, тому що студенти з різним рівнем мовної підготовки можуть брати участь у роботі відповідно до своїх можливостей. За допомогою проєктної методики у студентів розширюється кругозір, вони закріплюють лексико-граматичний матеріал, а викладач формує методичні файли з різних тем із презентаціями та відео-проєктом. Таким чином, метод проєктів дозволяє реалізувати не тільки освітні завдання, а й соціокультурні, виховні, завдання гуманізації та гуманітаризації освітнього процесу. Отже, інформаційно-комунікаційні технології можна визначити як потужний засіб навчання, контролю й управління за навчальним процесом, найважливішою потребою сучасної освітньої системи.

Метод проєктів дозволяє інтегрувати знання студентів із різних сфер, дає можливість застосовувати їх на практиці у ході вирішення поставленої проблеми, допомагає оптимізувати процес навчання. Проєкти можна класифікувати:

– за типом діяльності (дослідницькі, творчі, рольові-ігрові, інформаційні, практико орієнтовані);

– за предметно-змістовним характером (моно-проекти, міжпредметні проекти);

– за характером координації (проект із відкритою, явною координацією; проекти з прихованою координацією);

– за характером контактів (внутрішні, регіональні, міжнародні);

– за кількістю учасників (особистісні, парні, групові), а також за тривалістю проведення (короткострокові, середньої тривалості, довгострокові) [5].

Виходячи з вищезазначеного, розуміємо, що сутність методу проектів полягає в його інтерактивному характері, оскільки він сприяє не тільки взаємодії викладача і студентів, а й співробітництву та співтворчості самих студентів.

Слід зазначити, що зараз проектна методика широко застосовується в системі вищої освіти. У процесі мовної підготовки іноземних студентів вона відкриває широкі можливості для формування як іншомовної комунікативної компетенції, так і ряду компонентів загальних компетенцій, таких як: здатність працювати самостійно, вміння знаходити й аналізувати інформацію, здатність виокремлювати проблеми в ході навчальної діяльності та вирішувати їх, впевненість у собі і здатність брати на себе відповідальність, здатність застосовувати знання на практиці, володіння інформаційними технологіями, здатність до самоосвіти. Проектна методика реалізується в різних формах, деякі з яких використовувалися традиційно. Це підготовка доповідей, організація вечорів і виставок іноземною мовою. Розглядаючи діапазон використання проектів у процесі мовної підготовки іноземних студентів у вищій технічній школі, слід зазначити, що метод проектів широко представлений як вбудований компонент у різні модулі.

Один із найважливіших компонентів мовної підготовки – методична система. Особистісно орієнтована методична система створює умови, необхідні для реалізації іноземними студентами своїх цілей, потреб, здібностей і можливостей через мовну підготовку. Вона відкриває широкі можливості використання проектної методики не тільки у формі традиційних навчальних проектів, але і в її інноваційних формах. Поява інноваційних форм і видів навчальної проектної діяльності пов'язана з впровадженням інформаційних технологій в освітній процес. Використання різних видів комп'ютерної діяльності та їхнє включення в проектну діяльність значно змінило останню, наповнило її новим змістом, розширило її освітню, виховну і розвиваючу складові частини.

Сьогодні робота над навчальним проектом у процесі мовної підготовки іноземних студентів не

тільки передбачає встановлення міжпредметних зв'язків та інтеграцію різних навчальних дисциплін, а й відкриває можливість їх реалізації в рамках проекту навчально-професійної діяльності. Як приклад розглянемо один із проектів, що реалізується іноземними студентами, котрі отримують економічну освіту в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті, – проект зі створення електронного ресурсу для вироблення у студентів навичок активного вживання в мові лексико-граматичного матеріалу в навчально-професійній сфері спілкування; підготовки їх до сприйняття лекцій і читання текстів з економічних дисциплін; розвитку навичок усного та писемного мовлення. Цей проект був обраний для оптимізації навчальної роботи іноземних студентів 1 і 2 курсів із високим рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетенції. Виходячи з вищевикладеної типології проектів, його можна визначити як внутрішній, дослідницький, творчий, міжпредметний, груповий, довгостроковий. Над проектом працює група в складі 14 студентів 2 курсу з Туркменістану, В'єтнаму і Марокко. Електронний навчальний ресурс призначений для аудиторної та самостійної роботи студентів економічних спеціальностей із різним рівнем іншомовної комунікативної компетенції.

Цілі проекту, з позиції іноземних студентів, – розвиток граматичного компонента іншомовної комунікативної компетенції, професійної компетенції.

Для реалізації цих цілей іноземним студентам, учасникам проекту, потрібно вирішити ряд завдань: вивчити літературу зі створення електронних засобів; визначити необхідні для роботи елементи програмування і навчитися використовувати їх на практиці; обговорювати та координувати свої дії іноземною мовою у ході взаємодії з викладачем і між собою; включити іншомовний граматичний матеріал в електронний ресурс на основі сформованої професійної компетенції; провести поетапний аналіз і синтез іншомовної та програмної складових частин проектної діяльності; здійснити рефлексію кожного з етапів проектної діяльності та її результатів.

За Н.І. Смирною, робота над проектом містить такі етапи, як:

1. Підготовка до проекту (визначення теми, мети проекту і термінів виконання проекту, формування групи).

2. Організація проекту (постановка завдань, розподіл ролей у групі, визначення джерел інформації, планування роботи).

3. Здійснення проекту (створення модулів електронного ресурсу, їх об'єднання на основі програмного забезпечення, аналіз та обговорення результатів, пробна презентація).

4. Презентація проекту (виступ із доповіддю на студентській конференції з презентацією).

5. Підведення підсумків (аналіз набутого досвіду для роботи над майбутніми проектами) [6].

На першому етапі спільно зі студентами визначалися мета проекту і шляхи його реалізації: складався і корегувався план проектної діяльності, постійно підкреслювалася важливість професійних знань і умінь. За розробленим планом було необхідно: розробити структуру електронного ресурсу і на цій основі – його інтерфейс; активізувати необхідний обсяг лінгвістичних знань, поповнити знання у сфері програмування і послідовно працювати над кожною темою; виправляти в ході роботи граматичні помилки та помилки в програмному забезпеченні; підвести підсумки роботи в проектній групі та виступити з доповіддю на студентській конференції.

Для розробки структури електронного ресурсу використали модель навчання 14 лексико-граматичним темам: «Модель речення. Текст», «Тексти про людину та її пізнавальну діяльність», «Визначення особи, предмета, явища», «Характеристика предмета, явища», «Вираження сутності предмета, явища», «Вираження дії в активному і пасивному оборотах мови», «Ознаки предмета. Склад і структура», «Предмети та їхня класифікація», «Вираження кількісного складу предмета», «Зміна властивостей предмета та явища», «Процесуальна ознака предмета», «Опис процесу», «Зв'язок і залежність предметів і явищ», «Застосування (використання) предметів і явищ» у курсі мовної підготовки, що відображає, крім предметної інформації, яка підлягає засвоєнню, технологію навчання цим темам у певній дидактичній системі. На основі цієї структури електронний ресурс сприяє досягненню двох основних цілей: уявити предметну інформацію, допомогти викладачеві та студентам організувати оволодіння цією інформацією.

Отже, створюваний шляхом реалізації проекту електронний ресурс для інтерактивної дошки з елементами анімації та звуковим супроводом сприяє розумінню і запам'ятовуванню досліджуваного матеріалу, стимулює пізнавальну активність іноземних студентів.

Висновки. Ми дійшли висновку, що робота над проектами зі створення електронного ресурсу має стати інструментом професійно-пізнавальної

діяльності. Реалізувати метод проектів у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції іноземних студентів базових факультетів слід з урахуванням індивідуально-особистісного підходу, культурно-національних особливостей і рівня мовної підготовки іноземних студентів. Використання різноманітних методів, форм і засобів навчання, спрямованих, насамперед, на розвиток мотивації, активності, самостійності, творчості студентів, дозволяють сформувати уміння та якості іноземних студентів, необхідні для професійної діяльності: самостійність, опанування мови спеціальності; знання структури та змісту предметної галузі знань; володіння лінгвістичним апаратом для засвоєння професійно значущої інформації, навичками самостійної навчальної діяльності; високу міру самоорганізації; емоційно-вольову саморегуляцію.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Владимірова Л.П. Проблемы обучения иностранным языкам в эпоху глобализации. *Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики*. 2016. № 3. DOI: 10.15593/2224-9389/2016.3.11.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : методичний посібник / уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. Київ, 2002. 136 с.
4. Кобелева Е.С., Гафнер В.В., Норина О.В. Інновації в сфері преподавання иностранных языков. *Молодежный научный форум: Гуманитарные науки* : сборник статей по мат. XXVIII междунар. студ. науч.-практ. конф. № 9 (27). URL: [https://nauchforum.ru/archive/MNF_humanities/9\(27\).pdf](https://nauchforum.ru/archive/MNF_humanities/9(27).pdf) (дата обращения: 04.01.2019).
5. Палагутина М.А., Серповская И.С. Инновационные технологии обучения иностранным языкам. *Проблемы и перспективы развития образования* : материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). Т. I. Пермь : Меркурий, 2011. С. 156–159. URL: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/17/578/> (дата обращения: 04.01.2019).
6. Смирнова Н.И. Метод проектов в обучении русскому языку иностранных студентов технического вуза. *Известия ЮФУ. Технические науки*. 2011. № 10. С. 136–142.
7. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.